

Je latinščina res mrtev jezik?

Področje: druga področja: jeziki

Mentorici: prof. Ivana Šikonija
prof. Irena Robič Selič

Avtorice: Ana Pasarič
Neža Ema Komel
Ana Klemen

Celje, april 2014

Kazalo

Kazalo.....	2
Kazalo grafov	3
Zahvala	4
Povzetek	5
Uvod.....	6
Zgodovina latinščine.....	7
Hipoteze	8
Izvor lastnih imen.....	9
Najpogostejša ženska imena leta 2011	9
Najpogostejša moška imena leta 2011	9
Izvor regionalnih imen	10
Izvor imen mesecev.....	11
Anketa	13
Kje je latinščina uradni jezik?	14
Poznaš katerega izmed znanih starih Rimljanov?	14
Katere rimske reke ali fraze poznaš?	16
Navedi rek, za katerega meniš, da je latinskega izvora.	16
Napiši eno besedo, za katero meniš, da ima latinski izvor.	18
Ali je po tvojem mnenju človek, ki zna latinsko, bolj razgledan?.....	21
Intervju	22
Zaključek.....	25
Viri	27
Literatura	27
Internet.....	27

Kazalo grafov

Graf 1: Izvor lastnih imen	9
Graf 2: Izvor regionalnih imen.....	11
Graf 3: Kje je latinščina uradni jezik?.....	14
Graf 4: Poznaš katerega izmed znanih starih Rimljanov?.....	15
Graf 5: Katere rimske reke ali fraze poznaš?	16
Graf 6: Navedi rek, za katerega meniš, da je latinskega izvora	18
Graf 7: Napiši besedo, za katero meniš, da ima latinski izvor	20
Graf 8: Ali je po tvojem mnenju človek, ki zna latinsko, bolj razgledan?.....	21

Zahvala

Najlepše se zahvaljujemo vsem, ki so nam pri tej raziskovalni nalogi kakorkoli pomagali. Posebna zahvala gre vsem dijakom, ki so sodelovali pri anketi, župniku Petru Leskovarju, pravnici Maji Šerc, botaničarki Majdi Mauer, zdravniku Boštjanu Zupanu ter seveda mentoricama, profesoricama Ivani Šikoniji in Ireni Robič Selič. Iskrena hvala.

Povzetek

Latinščina je bila jezik Rimljanov in z večanjem moči Rimskega imperija se je večalo območje, kjer so govorili latinsko. Dolgo časa po razpadu Rimskega imperija je bila sporazumevalni jezik evropskih izobražencev ter duhovščine. Danes se ne uporablja več kot sporazumevalni jezik.

V tej raziskovalni nalogi smo s pomočjo ankete ter strokovne literature dokazale, da je med latinščino in slovenščino mogoče narediti veliko vzporednic. Ugotovile smo, da ima latinski izvor precejšni del osebnih imen, besed in rekov v vsakdanji rabi ter vsi meseci. S pomočjo ankete smo ugotovile, da imajo dijaki, ki se ne učijo latinščine, dobro predstavo o njej.

Ker je bila latinščina dolgo časa vodilni jezik evropskih izobražencev in je s tem pustila svoj pečat na terminologiji različnih znanosti, smo se pogovarjale s pravnikom, zdravnikom, botanikom in duhovnikom. Ugotovile smo, da se latinska terminologija uporablja vsakodnevno.

Uvod

Smo dijakinje klasičnega oddelka I. gimnazije v Celju. Med učenjem latinščine ugotavljamo, da lahko najdemo veliko vzporednic z danes govorečimi jeziki, tudi s slovenščino. S to raziskovalno nalogo želimo naša predvidevanja dokazati.

Latinščina je bila jezik mogočnega, starodavnega ljudstva - Rimljanov. Govorili so ga preprosti ljudje, neustrašni vojskovodje, spretni govorci, v njem je napisanih mnogo pesmi rimske antike. Danes latinščine ne govori nobeno ljudstvo več, zato zanjo velja, da je mrtev jezik. Pa ta trditev drži? Dijakinje menimo, da ne, in to želimo tudi potrditi.

V povezavi z latinščino in jeziki, ki jih govorimo danes, so bile narejene že številne raziskave. Same si zadajamo tri cilje:

1. V prvem delu raziskovalne naloge bomo ugotavljale, kako je latinščina zaznamovala slovenščino. Pri tem se bomo osredotočile na najpogostejša osebna imena iz leta 2011, trideset najpomembnejših slovenskih mest, imena mesecev in naključno izbrane reke ter besede.
Delo bo temeljilo na strokovni literaturi, predvsem na uporabi različnih slovarjev. Besede in reke, ki bodo izbrani za obravnavo, bomo pridobile z anketo, ki jo bodo reševali dijaki.
2. Naš drugi cilj je raziskati, kakšno je osnovno znanje naših vrstnikov (gimnazijcev, ki se ne učijo latinščine, starih od petnajst do devetnajst let) o latinščini in Rimljanih ter kako pomembno sem jim zdi znanje latinščine danes. Pri raziskovanju bomo uporabile anketo.
(Z njo si bomo prav tako pomagale pri pridobivanju podatkov, potrebnih za prejšnjo točko.)
3. Zadnji cilj je potrditi povezavo med latinščino in področji, kjer naj bi se le-ta najpogosteje uporabljala: medicina, pravo, botanika in krščanstvo.
To nameravamo raziskati s pogovorom s predstavniki vsake stroke.
(Namen je pridobiti splošno sliko in ne podatkov, primernih za nadaljnjo uporabo.)

Zgodovina latinščine

Latinščina spada med indoevropske jezike, ki se govorijo po vsej Evropi, v deželah, ki so jih Evropejci kolonizirali, ter v predelih Azije. Mednje spada tudi slovenščina.

Latinski jezik se je prvotno govoril v pokrajini Lacij, po kateri je tudi dobil svoje ime. Bil je le eno izmed narečij, govorjenih v tej pokrajini, in sicer narečje mesta Rima in njegove najbližje okolice. Z večanjem moči Rima se je širilo področje, kjer so govorili latinsko. Najprej se je jezik razširil po Apeninskem polotoku, kmalu pa so ga vsilili ljudstvom Evrope, Azije in Afrike, ki so živela na obalah Sredozemskega morja. Latinščina se je uveljavila predvsem na jugu in zahodu Rimskega imperija, ne pa na vzhodu, kjer se je bolj razvila grška civilizacija. Po propadu rimske države so se iz pogovorne latinščine polagoma razvili romanski jeziki. Literarna latinščina je živela naprej in bila v srednjem ter delu novega veka sporazumevalni jezik duhovščine in izobražencev. Kot jezik znanosti se je v večini evropskih držav uporabljala vse do sredine 18. stoletja. Latinščina je bila več kot tisočletje lingua franca (pomožni mednarodni jezik, nadregionalni sporazumevalni jezik), v 18. stoletju jo je nadomestila francoščina, stoletje kasneje pa angleščina.

Hipoteze

- Veliko lastnih imen je latinskega izvora.
- Veliko regionalnih imen v Sloveniji je latinskega izvora.
- Imena mesecev izvirajo iz latinščine.
- Številni danes rabljeni reki so nastali v času starih Rimljanov.
- Veliko slovenskih besed iz vsakdanjega pogovora ima izvor v latinščini.
- Dijaki imajo splošno znanje o rimski antiki in se zavedajo prisotnosti latinščine v slovenščini.
- Človek, ki zna latinsko, v družbi uživa večji ugled.
- Latinščina ima pomembno vlogo v zdravstvu, pravu, botaniki in krščanstvu.

Izvor lastnih imen

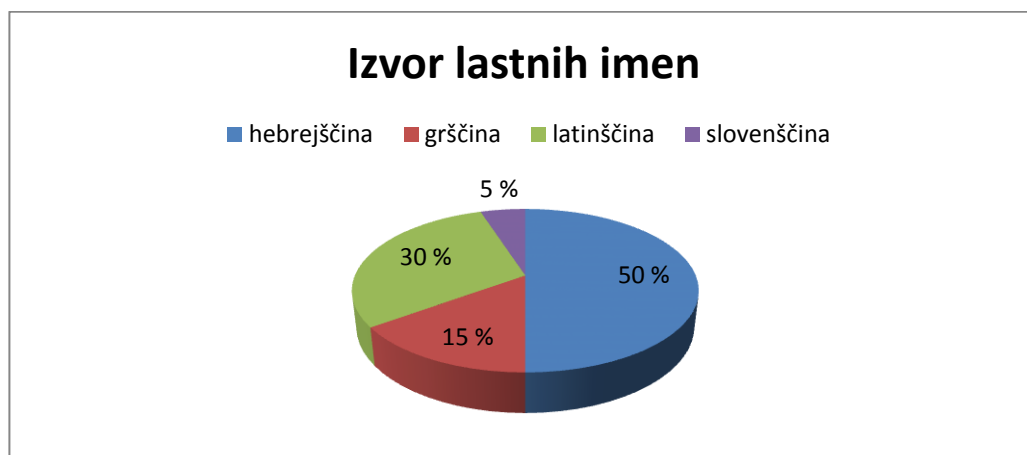
Preverile smo izvor najpogostejših slovenskih osebnih imen leta 2011.

Najpogostejša ženska imena leta 2011

IME	JEZIK, IZ KATEREGA IME IZVIRA
1. Marija	hebrejščina
2. Ana	hebrejščina
3. Maja	hebrejščina
4. Irena	grščina
5. Mojca	slovenščina
6. Mateja	hebrejščina
7. Nataša	latinščina
8. Jožefa	hebrejščina
9. Nina	hebrejščina
10. Barbara	grščina

Najpogostejša moška imena leta 2011

IME	JEZIK, IZ KATEREGA IME IZVIRA
1. Franc	latinščina
2. Janez	hebrejščina
3. Anton	latinščina
4. Ivan	hebrejščina
5. Jožef	hebrejščina
6. Andrej	grščina
7. Marko	latinščina
8. Jože	hebrejščina
9. Marjan	latinščina
10. Peter	latinščina

Graf 1: Izvor lastnih imen

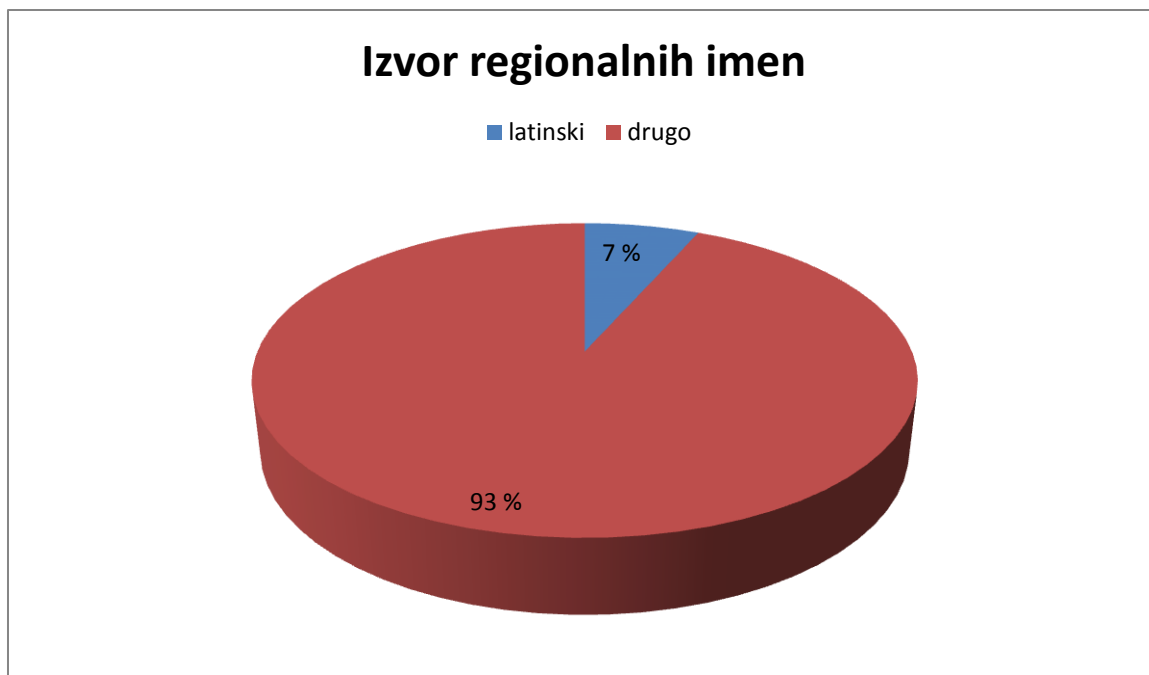
Ugotovile smo, da ima izvor v latinščini le 6 od 20 najpogostejših osebnih slovenskih imen (v letu 2011), kar predstavlja 30 %. Največ imen izvira iz hebrejščine (50 %). Eno ime je latinskega izvora, tri pa izvirajo iz grščine.

Hipotezo, da ima veliko slovenskih lastnih imen izvor v latinščini, lahko torej ovržemo.

Izvor regionalnih imen

Pregledale smo izvor imen 30 največjih slovenskih mest in ugotovile, da imata samo Izola in Koper latinski izvor.

1. Ljubljana	-
2. Maribor	-
3. Celje	-
4. Kranj	-
5. Velenje	-
6. Koper	+ iz Caprae (Kozje); capra (koza)
7. Novo mesto	-
8. Ptuj	-
9. Trbovlje	-
10. Kamnik	-
11. Jesenice	-
12. Nova Gorica	-
13. Domžale	-
14. Škofja Loka	-
15. Murska Sobota	-
16. Izola	+ iz insula (otok)
17. Postojna	-
18. Logatec	-
19. Kočevje	-
20. Vrhnika	-
21. Slovenj Gradec	-
22. Slovenska Bistrica	-
23. Grosuplje	-
24. Krško	-
25. Ravne na Koroškem	-
26. Ajdovščina	-
27. Brežice	-
28. Litija	-
29. Zagorje ob Savi	-
30. Mengeš	-

Graf 2: Izvor regionalnih imen

Ugotovile smo, da je nekaj imen večjih slovenskih krajev predkeltskega oziroma keltskega izvora, večina pa slovanskega, torej lahko hipotezo, da je veliko regionalnih imen v Sloveniji latinskega izvora, ovržemo.

Izvor imen mesecev

slovensko ime	latinsko ime	izvor slovenskega imena
januar	Ianuaris	Ianus (bog vseh začetkov)
februar	Februarius	Februa (praznik očiščenja, ki so ga Rimljani praznovali v tem mesecu)
marec	Martius	Mars (bog vojne)
april	Aprilis	1) aperire - odpreti 2) Afrodita (boginja ljubezni in plodnosti; pri Rimljanih Venera)
maj	Maius	Maia (boginja polja, Merkurjeva mati)
junij	Iunius	Junona (boginja neba)
julij	Quinctilis*	Gaj Julij Cezar (lat. Caius Iulius Caesar)
avgust	Sextilis*	Gaj Avgust Oktavijan (lat. Gaius Iulius Caesar Octavianus)

		Augustus)
september	September*	septem - sedem
oktober	October*	octo - osem
november	November*	novem - devet
december	December*	decem - deset

Označeni meseci so se v najstarejšem rimskem obdobju imenovali glede na zaporedno številko meseca. Koledarsko leto se ni začelo z januarjem, kot se v gregorijanskem koledarju, ampak z marcem. Tako so prvega marca proslavili rojstni dan boga Marsa, ki so ga izjemno častili. Ta zamik pojasni tudi z zvezdico označena imena: Quinctilis je bil peti mesec, Sextilis šesti, September sedmi, October osmi, November deveti in December deseti. Leta 45 pr. n. št. je Julij Cezar z reformo uvedel dva nova meseca: januar in februar.

V naši hipotezi smo predvidele, da imena mesecev izvirajo iz latinščine. Po zgoraj navedenih podatkih lahko hipotezo potrdimo, saj pri vseh mesecih najdemo povezavo z latinščino. Hipoteza je tako 100 % pravilna.

Anketa

Pozdravljeni!

Smo Ana, Neža in Ana, dijakinje I. gimnazije v Celju. V šolskem letu 2013/2014 delamo raziskovalno nalogo z naslovom *Je latinščina res mrtev jezik?* Z njo želimo ugotoviti prisotnost latinščine v današnjem času. Prosimo, da odgovoriš na spodnja vprašanja.

Anketa je anonimna.

1. Kje je latinščina uradni jezik?

- a) Latinska Amerika
- b) Litva
- c) Latvija
- d) Vatikan
- e) Italija
- f) nikjer
- g) drugo

2. Poznaš katerega izmed znanih Rimljanov?

.....

3. Katere rimske reke ali fraze poznaš? (obkroži samo en odgovor in ga prevedi)

- a) Veni, vidi, vici. ....
- b) Carpe diem. ....
- c) A priori. ....
- d) Ad acta. ....
- e) Alea iacta est. ....
- f) nobenega
- g) drugo .....

4. Navedi rek, za katerega misliš, da je latinskega izvora.

.....

5. Napiši eno besedo, za katero meniš, da ima latinski izvor, in jo uporabljaš v vsakdanjem pogovoru.

.....

6. Ali je po tvojem mnenju človek, ki zna latinsko, bolj razgledan?

- a) Da
- b) Ne

Hvala za tvoj čas in sodelovanje.

Kje je latinščina uradni jezik?

a) Latinska Amerika	3
b) Litva	0
c) Latvija	0
d) Vatikan	24
e) Italija	0
f) nikjer	114
g) drugo	2

Graf 3: Kje je latinščina uradni jezik?

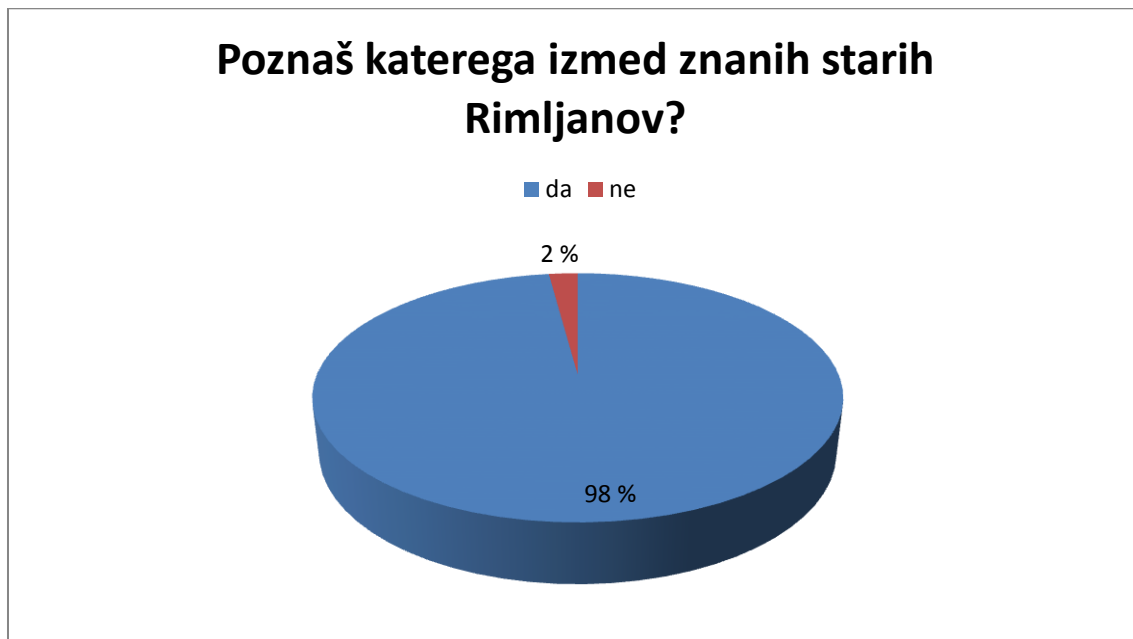
Latinščina je uradni jezik le v Vatikanu. Iz danih odgovorov lahko razberemo, da je pravilno odgovorilo le 24 od 143 dijakov, kar je 16,8 %. Najpogostejši odgovor je bil odgovor nikjer, za katerega se je odločilo 114 vprašanih (79,2 %). Sledila sta še odgovora Latinska Amerika (2 %) in drugo (1,4 %). Za odgovore Litva, Latvija in Italija se ni odločil nihče.

Iz podatkov, ki smo jih pridobile, lahko zaključimo, da je splošno znanje dijakov o tem, kje se govori latinsko, slabo.

Poznaš katerega izmed znanih starih Rimljanov?

Gaj Julij Cezar	99
Ciceron	10
Avgust Oktavijan	9
Publij Kornelij Tacit	11
Neron	10
Tit Livij	9

Dioklecijan	4
Ovidij	3
Horacij	4
nobenega	3
Gaj Gnej Pompej	3
Katul	2
Trajan	2
Teodozij	2
Konstantin	4
Mark Antonij	2
Mark Licinij Kras	3
Lepid	1
Mark Avrelij	1
Pilat	1
Justinijan	1
Karakala	1
Brut	1
Kaligula	1

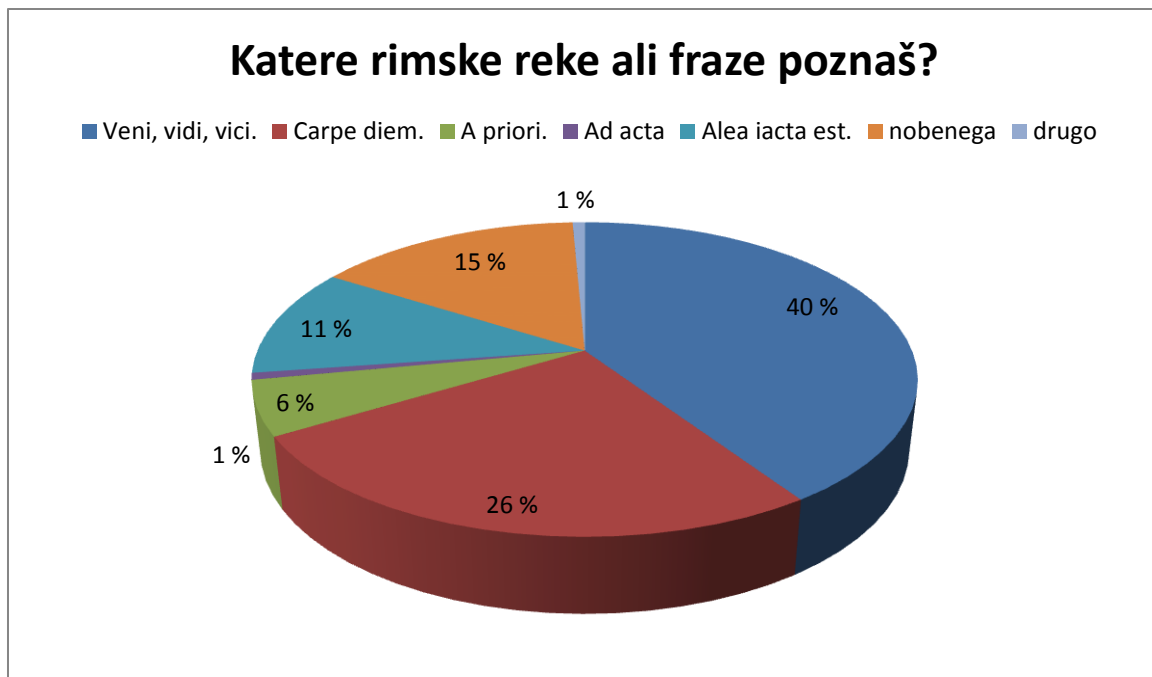
Graf 4: Poznaš katerega izmed znanih starih Rimljanov?

Veliko dijakov je pri tem vprašanju podalo več odgovorov. Večina (97,9 %) pozna vsaj enega starega Rimljana. Najpogostejši odgovor je bil po pričakovanjih Gaj Julij Cezar, ki ga pozna 99 dijakov (69,2 %). Pogosti odgovori so bili še Avgust Oktavijan (6,2 %), Publij Kornelij Tacit (7,6 %), Ciceron (6,9 %), Tit Livij (6,2 %) in Neron (6,9 %).

Iz tega zaključujemo, da dijaki poznajo pomembnejše stare Rimljane.

Katere rimske reke ali fraze poznaš?

Veni, vidi, vici.	58
Carpe diem.	37
A priori.	8
Ad acta.	1
Alea iacta est.	16
nobenega	22
drugo	1

Graf 5: Katere rimske reke ali fraze poznaš?

Vsaj en rek oziroma frazo pozna 121 dijakov. Najpogostejši odgovor je bil Veni, vidi, vici (Prišel, videl, zmagal). Pozna ga več kot tretjina vprašanih. Pogosta odgovora sta še Carpe diem (Užij dan) in Alea iacta est (Kocka je padla). Nobenega reka ali fraze ni poznalo 22 dijakov, kar je 15,4 %.

Poznavanje najbolj znanih latinskih rekov je pri dijakih dobro.

Navedi rek, za katerega meniš, da je latinskega izvora.

	IZVOR	ORIGINALEN REK
Prišel, videl, zmagal.	latinski (Gaj Julij Cezar)	Veni, vidi, vici.
Zdrav duh v zdravem telesu.	latinski (Juvenal)	Mens sana in corpore sano.
Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade.	slovenski ljudski	Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade.

I. gimnazija v Celju

Mislím, torej sem.	latinski (Descartes ¹)	Cogito, ergo sum.
Vse poti vodijo v Rim.	latinski (neznano)	Omnes viae Romam ducunt.
Moja krivda.	latinski (neznano)	Mea culpa.
Užij dan.	latinski (Horacij)	Carpe diem.
Vsak je sam svoje sreče kovač.	latinski (Apíj Klavdíj)	Faber suae quisquae fortunae est.
Kocka je padla.	latinski (Gaj Julij Cezar)	Alea iacta est.
Le enkrat se živi.	neznano	/
Oko za oko, zob za zob.	izraelski	/
Tudi ti, Brut!	latinski (Gaj Julij Cezar)	Et tu, Brute!
Kjer osel leži, tam dlako pusti.	slovenski	Kjer osel leži, tam dlako pusti.
Ljubo doma, kdor ga ima.	slovenski	Ljubo doma, kdor ga ima.
Motiti se je človeško.	latinski (Seneka Mlajši)	Errare humanum est.
Tudi slepa kura zrno najde.	latinski (neznano)	Invenit interdum caeca gallina granum.
Znanje je moč.	hebrejski	/
Čas je zlato.	neznano	/
Jabolko ne pade daleč od drevesa.	neznano	/
Kar lahko storiš danes, ne odlagaj na jutri.	slovenski	Kar lahko storiš danes, ne odlagaj na jutri.
Mi o volku, volk iz gozda.	latinski	Lupus in fabula.
Po dežju vedno posije sonce.	neznano	/
Hanibal pred vrati.	latinski (Ciceron)	Hannibal ad portas.
Rana ura, zlata ura.	latinski	Aurora musis amica.
Kdor visoko leta, nizko pade.	neznano	/

¹ Francoski filozof (1596 – 1650)

Graf 6: Navedi rek, za katerega meniš, da je latinskega izvora

14 od 25 rekov (56 %), ki so jih navedli dijaki, ima izvor v latinščini. Štirje imajo izvor v slovenščini, eden v hebrejščini in eden v izraelščini. Petim rekom izvora nismo našle oziroma je neznan.

Z danimi odgovori so dijaki pokazali, da vedo, kateri reki izvirajo iz latinščine. Prav tako lahko potrdimo hipotezo, da številni reki, ki jih danes uporabljamo, izvirajo iz latinščine.

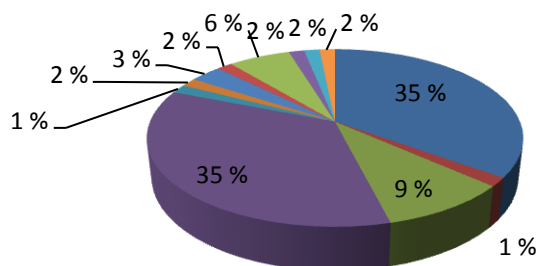
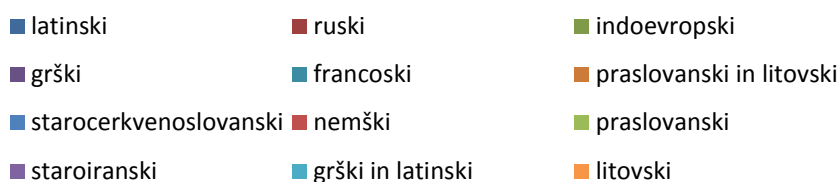
Napiši eno besedo, za katero meniš, da ima latinski izvor.

BESEDA	IZVOR
medicina	latinski
slovar	ruski
dežnik	indoevropski
cesar	latinski
akt	latinski
jedro	indoevropski
antičen	latinski
muzika	grški
antika	latinski
nukleotid	latinski
astronomija	grški
renesansa	francoski
akademija	grški
majica	latinski
hlače	latinski
latinščina	latinski
krona	grški

I. gimnazija v Celju

človek	praslovanski in litovski
podgana	grški
oseba	starocerkvenoslovanski
minuskula	latinski
valeta	latinski
otorinolaringologija	grški
paradižnik	nemški
Rim	latinski
paleontologija	grški
fotosinteza	grški
favna	latinski
proteini	grški
sinus	latinski
sto	indoevropski
oče	praslovanski
knjiga	starocerkvenoslovanski
lopata	praslovanski
roža	staroiranski
mortaliteta	latinski
holesterol	grški
logika	grški
biologija	grški
akademik	grški
evkaliptus	grški
avtomobil	grški (autos) in latinski (mobilis)
avtobus	latinski
anonimno	grški
profesor	latinski
Biblija	grški
kraljevina	praslovanski
sonce	indoevropski
bacil	latinski
fotografija	grški
vulgarnost	latinski
zrak	praslovanski
mama	indoevropski
kamilica	grški
pes	indoevropski
denar	grški
fagocitoza	grški
filozofija	latinski
univerza	latinski
anatomija	grški
flora	latinski
telefon	grški
list	litovski

Napiši eno besedo, za katero meniš, da ima latinski izvor.

Graf 7: Napiši besedo, za katero meniš, da ima latinski izvor

Ko smo dijake prosile, da napišejo eno besedo, za katero predvidevajo, da ima latinski izvor, je 35 % dijakov pravilno predvidevalo izvor besede. Isti procent besed ima izvor v grščini. 9 % anketirancev je izbralo besedo z indoevropskim izvorom, 9 % pa besedo praslovanskega izvora.

Dijaki so se pri tem vprašanju izkazali slabše. 35 % je pravilno navedlo besedo, katere izvor je latinski.

Med naključno izbranimi besedami jih je več kot tretjina latinskega izvora. Ta podatek dokazuje, da tudi slovenščina, tako kot ostali evropski jeziki, ki so prišli v stik z latinščino, ni bila imuna na prevzemanje latinskih besed. Ker mnoge od teh besed zvenijo čisto domače, se njihovega latinskega izvora sploh ne zavedamo več. Latinski izvor je bolj očiten pri strokovnem besedišču in tujkah.

Hipoteza, da veliko slovenskih besed izvira iz latinščine, je potrjena.

Ali je po tvojem mnenju človek, ki zna latinsko, bolj razgledan?

da	87
ne	56

Graf 8: Ali je po tvojem mnenju človek, ki zna latinsko, bolj razgledan?

Več kot polovica (60,8 %) anketiranih se strinja, da je človek, ki zna latinsko, bolj razgledan.

Hipotezo, da je človek, ki zna latinsko, bolj razgledan, lahko torej potrdimo.

Zastavljena hipoteza je bila, da je splošno znanje dijakov o latinščini dobro. Vprašanja, s katerimi to dokazujemo, so prva tri. Ugotovile smo, da je znanje dijakov zelo povprečno. Pozitivno izstopajo samo odgovori na drugo vprašanje. Hipoteza je zaradi znanja večine (več kot 50 % vprašanih) vseeno potrjena.

Intervju

Strokovna področja, ki smo jih najprej povezale z uporabo latinščine danes, so bila pravo, medicina, botanika in krščanstvo. Številni posamezniki se prav zaradi svoje stroke odločijo dodatno poglobiti v latinsko slovnico. Ker se nadaljnja uporaba latinske terminologije razlikuje od posameznika do posameznika in posledično ankete ne bi bilo možno izvesti, smo se odločile opraviti intervju s strokovnjakom vsakega izmed navedenih področij. Na naša vprašanja so odgovarjali: ga. Majda Mauer (botanika), g. Boštjan Zupan (medicina), g. Peter Leskovar (krščanstvo) in ga. Maja Šerc (pravo).

Pozdravljeni!

Smo Ana Klemen, Neža Komel in Ana Pasarič, dijakinje I. gimnazije v Celju. V šolskem letu 2013/2014 delamo raziskovalno nalogo z naslovom **Je latinščina res mrtev jezik?** Z njo želimo ugotoviti prisotnost latinščine v današnjem času. Ugotavljamo, da se latinščina v veliki meri pojavlja v nekaterih poklicih. Menimo, da je vaš eden izmed njih, kar bi rade tudi dokazale. Prosimo vas, da odgovorite na naslednja vprašanja.

1) **Kako pogosto pri delu naletite na latinske besede?**

Botaničarka: dnevno

Zdravnik: dnevno

Pravnica: občasno

Župnik: občasno

2) **Navedite 5 latinskih besed/besednih zvez, ki jih najpogosteje uporabljate.**²

Botaničarka:

- Dianthus
- sempervirens
- Piceaabies forma pendula
- Helicrisumdepensis
- viva

Zdravnik:

- Cognito
- Dementia
- Inferetus
- Infectus
- Cerebrum

Pravnica:

- res publica
- a priori
- actio directa
- ad acta
- lex

---

² Odgovorov nismo spreminjale in so navedeni, kot so bili podani.

Župnik:

- ratio
- in dubio pro re
- Quid quid agis, prudenter aga, set respice finem.
- Ave Maria
- Orandum est, ut sic mens sana in corpore sano.

3) Na katerem področju vašega dela je znanje latinščine največkrat uporabno?

Botaničarka: Botanična imena po konvenciji iz Osake niso več izključno latinska. Vrtnarji, botaniki in zoologi uporabljamo botanično poimenovanje, ki ima še vedno latinske korenine. Uporablja se v konverzaciji med tujimi vrtnarji in botaniki. Tudi v pogovoru s slovenskimi vrtnarji in botaniki uporabljamo botanične izraze.

Zdravnik: Moje znanje latinščine mi največkrat koristi pri branju strokovne literature in pisanju diagnoz.

Pravnica: Latinščino uporabljamo samo občasno na sodiščih, kadar se sklicujemo na zakone ali pravo.

Župnik: Pri pripovedovanju kakšnih modrih izrekov.

4) Ste se kdaj učili latinščino? Kolikšen del pouka latinščine je bil namenjen učenju slovnice in kolikšen del učenju novih besed?

Botaničarka: Imeli smo srečo, saj smo se v strokovni tehniški šoli pol leta učili o osnovah latinščine. Večina tega pouka je bila namenjena slovnici, manjši del pa spoznavanju novih besed.

Zdravnik: Latinščino sem se učil. Polovica pouka je bila namenjena učenju slovnice, polovica pa učenju novih besed.

Pravnica: Latinščino sem se učila na fakulteti za pravne vede - Rimsko pravo.

Župnik: Sem se učil, a zgolj fakultativno.

5) Ali latinsko terminologijo uporabljate tudi v pogovoru s strankami? Zakaj?

Botaničarka: Latinske terminologije ne, bolj uporabljamo strokovni jezik (glej zgoraj).

Zdravnik: Latinsko terminologijo občasno uporabljam tudi v pogovoru s strankami, saj se določeni latinski izrazi težko slovenijo.

Pravnica: Nikoli, saj želim biti čim bolj jasna, direktna in za stranke razumljiva.

Župnik: Ne.

6) Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili trdilno, nas zanima, kako se ob uporabi latinskih besed znajdejo stranke?

Botaničarka: Problem dela s strankami je, da večina ne pozna strokovnih (botaničnih) imen. Mnogi besede poiščejo na internetu.

Zdravnik: V primeru, da latinske besede stranka ne razume, jo prevedem v slovenščino.

Pravnica: /

Župnik: /

Iz danih odgovorov smo ugotovile, da se z latinščino botaničarka in zdravnik srečujeta vsakodnevno, pravnica in župnik pa občasno. Neizpodbitno je torej, da je latinščina del krščanstva, prava, botanike in zdravstva, kar dokazuje tudi dejstvo, da so se vsi štirje, ki delujejo v teh strokah, učili latinščino. Vsi štirje so tudi potrdili, da je latinščina v njihovih poklicih tako ali drugače uporabna, predvsem v pogovoru s sodelavci iz tujine, se pa ne obnese v pogovoru s strankami, saj je večini popolnoma neznan jezik.

Zaključimo lahko, da ima latinščina pomembno vlogo v botaniki, medicini, pravu in krščanstvu.

Zaključek

Spadamo med peščico slovenskih dijakov, ki se učijo latinščino. Številni so nad našo odločitvijo začudeni. Sprašujejo nas, zakaj zapravljamo čas z učenjem jezika, ki ga danes ne govori nihče več in velja za mrtvega. Odgovorimo, da latinščina še zdaleč ni mrtva in nam njeno znanje marsikje koristi. S to raziskovalno nalogo smo naše prepričanje tudi potrdile.

Znanje latinščine je najkoristnejše v strokah (botanika, pravo, medicina) in v krščanstvu. Tako ni čudno, da se mnogi dijaki, med katere spadamo tudi same, odločijo za klasično gimnazijo prav zaradi prednosti, ki jo bodo imeli zaradi znanja latinščine pri študiju. Latinščina je pogosto uporabna kot strokovni jezik ravno zaradi svoje izrazne moči, pomenske natančnosti in mednarodne razumljivosti. V pogovoru z laiki je zaradi nerazumevanja manj rabljena. Kljub temu se latinščini ni mogoče v celoti izogniti, saj se nekaterih besed in izrazov ne da sloveniti.

Prav tako nas je zanimalo, ali je odpor do latinščine, ki ga večkrat doživimo pri dijakih, ki se tega starodavnega jezika ne učijo, upravičen, ali posledica neznanja. Rezultati ankete kažejo, da je znanje dijakov zelo povprečno. Več znanja se kaže samo pri zgodovini (poznavanje starih Rimljanov) in pri latinskih rekih. To nas ne preseneča, saj na te podatke naletimo v sklopu učnega načrta pri pouku zgodovine. Problem pa se pojavi že pri čisto osnovnem vprašanju, kje latinščina sploh je uradni jezik.

Hipoteza, da je človek, ki zna latinsko, bolj razgledan, je potrjena. Znanje latinščine so namreč anketiranci skoraj dosledno povezali tudi z večjo razgledanostjo.

Poskušale smo ugotoviti, kako je latinščina zaznamovala slovenščino. Marsikdaj se zgodi, da nam besede, katerih izvor je pravzaprav latinski, zvenijo tako domače, da se tega sploh ne zavedamo. Odličen primer za to so imena mesecev. Mnogi reki, ki jih uporabljamo v vsakdanjem pogovoru, imajo izvor prav v latinščini. V nekoliko manjši meri naletimo na latinski izvor pri različnih slovenskih besedah. Na naše začudenje sta bili hipotezi, da je izvor mnogih lastnih in regionalnih imen v Sloveniji latinskega izvora, ovrženi.

Latinski jezik je zagotovo področje, vredno obravnave. Na problem pri izdelavi raziskovalne naloge smo tako naleteli že takoj na začetku - na kaj se pri tako širokih možnostih raziskovanja sploh osredotočiti? V tej raziskovalni nalogi tako iščemo predvsem vzporednice latinščine z našim maternim jezikom, slovenščino. Podobno raziskavo bi bilo zanimivo narediti še s kakšnim drugim jezikom. Pri učenju tujih jezikov velikokrat ugotovimo, da nam latinsko znanje pride prav.

Pri ugotavljanju splošnega znanja o rimski antiki in prisotnosti latinščine v slovenščini smo se osredotočile na sovrstnike, ki ne obiskujejo klasične gimnazije. Prav ti so nam zaradi nezbranega reševanja anket in neupoštevanja navodil povzročili še dodatno težavo. Nekaj anket posledično nismo upoštevale.

Ne, latinščina ni mrtev jezik. Obkroža nas na vsakem koraku, a se je večinoma sploh ne zavedamo. Če ne drugega: »Non tam clare est scire Latine quam turpe nescire.«³.

---

³ Ni tako slavno znati latinsko, kakor sramotno ne znati.

Viri

Literatura

- M. Snoj (2009): Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen. Ljubljana: Modrijan.
- M. Snoj (1997): Slovenski etimološki slovar. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- R. Čepon (2011): Mala latinska slovnica. Ljubljana: Modrijan. (str. 3)
- F. Wiesthaler (1993): Latinsko-slovenski slovar. Ljubljana: Kres.
- J. Keber (1988): Leksikon imen: Izvor imen na Slovenskem. Celje: Mohorjeva družba.
- A. V. Pirkmajer (2004): Latinščina za vsakogar. Ljubljana: DZS. (str. 141)
- Veliki slovar tujk (2002). Ljubljana: Cankarjeva založba.

Internet

- http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4988 (dostop: 24. 10. 2012)
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_pregovorov (dostop: 18. 2. 2013)
- <http://kliping.ung.si/dokumenti/1248939162.pdf> (dostop: 18. 2. 2013)
- http://en.wikipedia.org/wiki/Mens_sana_in_corpore_sano (dostop: 25. 2. 2014)
- <http://hiperprostor.net/pregovori/pregovori-ljudski.html> (dostop: 25. 2. 2014)
- <http://voices.yahoo.com/historical-origin-all-roads-lead-rome-5443183.html> (dostop: 25. 2. 2014)
- <http://www.sprichwort-plattform.org/sp/Oko%20za%20oko,%20zob%20za%20zob> (dostop: 25. 2. 2014)
- <http://svetbesed.si/?view=items&subcat=104> (dostop: 25. 2. 2014)
- [http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Latin_phrases_\(E\)](http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Latin_phrases_(E)) (dostop: 25. 2. 2014)
- <http://latinviaproverbs.blogspot.com/2010/11/gallina.html> (dostop: 25. 2. 2014)
- http://en.wikipedia.org/wiki/Scientia_potentia_est (dostop: 25. 2. 2014)
- http://hr.wikipedia.org/wiki/Hannibal_ante_portas! (dostop: 25. 2. 2014)